

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

§. III. Sovitur quintum, sextum, & septimum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

- ritate; fateor ita esse, at, ut milles dixi, ad probabile conscientiae non requiritur, ut motivum sit absolute verum, satis est, ut sit certo probabiliter, seu verosimiliter verum, quale tunc datur.
- N. Ad 4. argum. retorqueo in alio probabilitatis genere; si enim in alio genere probabilitatis duae contradictoriae eidem intellectui possunt simul esse probabiles, cur non in materia conscientiae poterunt duae contradictoriae esse simul probabiles probabilitate conscientiae? Vide, quae dixi *sect. 1. §. 2. in 3. ratione*. Certè nec umbram disparitatis dabit, nisi dicendo, quod sola veritas fundet probabilitatem conscientiae, quod semper negabitur, & à P. Eliz. numquam probabitur; cur enim sola veritas fundat probabilitatem conscientiae, non autem sola veritas speculativa fundet probabilitatem speculativam? Deinde dico me solvisse argumentum, tùm hic paulò antè, tùm *sect. 1. §. 2. in 2. ratione*, dicendo dari in utroque Doctore contradicente doctrinam, & scientiam non quidem de veritate, nam neutri est evidens se dicere verum, sed de verosimilitudine. Nego autem, quod motivum falsum alterutrius Doctoris sit sophisticum, nam utrumque est ex gravi fundamento: immò tantùm abest, ut doctrina metienda sit à veritate, quod Aristoteles dixerit, præstantiorem esse cognitionem probabilem de rebus Caelestibus, quàm evidentem de subternariis; & plus laudis mereri, qui dicit probabiliter verum, licet illud sit in se falsum, quàm qui casu verum dicit: ergo veritas non est mensura doctrinae, sed etiam verosimilitudo. Rursus Aristotelis monitum est apud Senecam *lib. 7. Naturalium quaestionum cap. 30.* quod quoties loquimur de rebus Divinis, (hoc autem quia nobis occultae sunt) debemus esse verrecundi; ait enim Seneca: *Egregiè Aristoteles ait, numquam nos esse debere verecundiores, quàm cum de diis agitur nò quid temerè, nè quid imprudenter, aut ignorantes affirmemus.*
- S. Th. Consonat S. Thom. alludens ad 1. *Philosophi textum*, qui ait 1. *part. qu. 1. art. 5. ad 1. quod minimum, quod potest haberi de cognitione rerum altissimarum, desiderabilius est, quàm certissima cognitio, quae habetur de minimis rebus:* ergo conitans est, quod doctrina non est metienda à solâ veritate, ut est in se, sed ut nobis apparet, seu ex gravi verosimilitudine. In formâ distinguo: altera ex contradictorijs supponit in suo Authore ignorantiam veritatis, fundatam tamen in gravi verosimilitudine veritatis, & in certitudine hujus gravis verosimilitudinis, concedo; puram ignorantiam veritatis, nego: & distinguo minorem: pura veritatis ignorantia non est doctrina, concedo; ignorantia veritatis conjuncta cum cognitione fundatâ in motivo valde verosimili veritatis, nego minorem, & consequentiam.
- Ad 1. confirm. fateor alterutrum è contradictentibus errare; nego tamen, quod in eo, qui errat ex gravi fundamento veri, desit probabilitas conscientiae; nam evidentia de errore hujus, aut illius Doctoris indeterminatè non tollit probabilitatem extrinsecam, si in utroque adsit grave motivum veri; immò si tale motivum adsit, itat cum extrinsecâ probabilitate veri utriusque Doctoris.
- Ad 2. confirm. dico, quod etsi evidens sit alterutrum errare, non tamen sequitur, quod alteruter tantùm dicat probabiliter verum, immò uterque dicit probabiliter verum, licet unus tantùm dicat absolute verum.
- Ad 3. confirm. dico, quod si scientia sumatur in rigore, ut dicit evidentiam, tunc in casu, quo uterque Doctor contradicens dicit probabiliter verum, tunc, inquam, in nullo est scientia veritatis, quia nullus evidenter cognoscit se dicere verum; adhuc tamen in utroque est scientia de probabilitate veritatis, cum enim uterque sciat se niti fundamento gravi, uterque est certus de probabilitate veritatis. Ut autem uterque laudabilis sit ratione suae doctrinae, satis est scientia de probabilitate veritatis, non autem necessaria est scientia de veritate. In formâ distinguo maiorem, immò eam in dato sensu absolute concedo, & distinguo minorem: in DD. sibi contradicentibus nulla est praesumptio, quod uterque dicat absolute verum, concedo; probabiliter verum, nego minorem, & consequentiam. Ad probationem distinguo: ignorantium nulla est auctoritas, id est, eorum, qui carent omni cognitione tùm evidenti, tùm probabili veri, concedo; id est, eorum, qui carent evidentiâ veri, non tamen gravi probabilitate veri, nec certitudine verosimilitudinis veri, nego. Dico ergo, quod in nostro casu non est probabile utrumque contradicentem dicere verum, immò evidens est unum tantùm dicere verum; adhuc tamen evidens est, utrumque dicere cum probabilitate verum.

§. III.

Solvitur quintum, sextum, & septimum.

SUMMARIUM.

Argumentum de formâ potest clarè proponi, & proponitur, n. 128.

Eviden-

Evidenter retorquetur in probabilitate simultanea opinionum speculativorum, n. 129.

Si per sapientiam veniat cognitio evidenter vera, neutri convenit; si absolute vera, uni tantum convenit; si probabiliter vera, utrique, num. 130. 131.

Si per ignorantiam veniat exclusio evidencie, uterque est ignorans; si cognitionis vera, unus tantum est ignorans; si probabiliter vera, neuter est ignorans, n. 132.

Comparatur sapientia, & ignorantia, n. 133.

Utrumque non potest esse verum, potest autem utrumque esse verosimile, n. 134.

Quo sensu implicet simultas sapientie, vel ignorantie in utroque Doctore, n. 135.

Cur evidencia falsitatis de una determinatâ parte excludat probabilitatem veritatis de eadem, & probabilitatem falsitatis de oppositâ parte; contra evidencia falsitatis de alterutâ contradictoriâ vagè non excludat simultatem probabilitatis de utraque? à n. 136. ad 141.

Si unum contradictorium est evidenter verum, aliud est evidenter falsum; si autem alterutrum est evidenter verum, non ideo neutrum, immò utrumque, non est probabile, n. 139.

Cur evidencia falsitatis de alterutâ excludat veritatem ab utraque, non autem probabilitatem veritatis ab utraque? n. 140.

Solvendum ab Eliz. n. 141.

Peccat ratione forme, & materie, n. 142.

Sicut falsitas, & probabilitas veritatis de eadem determinatâ conclusione non repugnat, ita multo minus falsitas, & probabilitas veritatis utriusque partis, n. 144. 145. 146.

Cur, si in uno est sapientia, non potest in utroque esse ignorantia; possit autem in utraque opinione esse probabilitas, etsi in una sit falsitas? n. 147.

Rejicitur Eliz. docens, quod si utraque pars potest esse probabilis, lis de veritate erit interminabilis, n. 148.

Nulla lis rationis est in Ecclesiâ interminabilis, quia datur Papa, n. 150.

In alijs materijs est quidem interminabilis per iudicium fallibile, etsi non sit absolute interminabilis per quodlibet iudicium, quia tandem datur Tribunal, à quo non appellatur, n. 151.

Paritas iustitie valde favet nobis, & bene tenenda, ibid.

Utrumque contradictorium non potest esse logicè verum, potest prudentialiter, n. 152.

Cur evidencia falsitatis de una parte determinatâ excludat probabilitatem veritatis de eâ; evidencia autem falsitatis de alterutâ vagè non excludat probabilitatem veritatis de utraque? n. 153.

Actus nostri non sunt ut objecta, fusi, n. 154.

Arguit Eliz. quia implicat bellum ex utraque parte justum, n. 155.

Iustitia belli in re est tantum una; in prudenti opinione multiplex, n. 156.

Ex similitudine potentie inferri nequit potentia similitatis, n. 158.

Cur repugnet assensus simul, & dissensus, probabiles de eodem; non autem motivorum probabilitum simultas? n. 159.

Simultas probabilitatis motivorum infert tantum simultatem probabilitatis actuum, non autem probabilitatem similitatis actuum, n. 160.

Doctrina falsa, cognita ut falsa, non est sana, est, cognita ut probabiliter vera, n. 161.

Doctrina duplicis contradictorie potest quoad nos, etsi non in se, esse sana, ibid.

Sanitas doctrina, quoad nos, est etiam gravis verosimilitudo, n. 162.

Cur utraque non possit esse probabilior? n. 163.

Corollarium eorum, quæ docemus, n. 164.

AD 5. argumentum, quod magnâ confusione proponitur, cum ponit clarè N. 128. proponi hoc modo: Forma indeterminatè conveniens tantum uni ex contradictorijs, non potest convenire utrique: sed veritas est forma conveniens indeterminatè uni tantum ex opinionibus contradictorijs; & sapientia est forma conveniens indeterminatè uni tantum ex DD. contradicentibus: ergo non potest convenire utrique. Vel hoc modo: Forma indeterminatè conveniens alterutri extremorum pugnat cum similitudine forme in utroque extremo: ex. gr. si sapientia indeterminatè convenit, vel tantum D. Thomæ, vel Scoto tantum, non potest dari similitas ignorantie in utroque: similiter si ignorantia convenit indeterminatè, vel soli Doctori A, vel soli Doctori B, non potest dari similitas sapientie in utroque; sed ita se habet in casu nostro; ergo &c. Ecce quàm clarè proponi poterat argumentum, cui

Respondeo 1. retorqueri in probabilitate N. 129. simultaneâ objectorum speculativorum, seu non conscientie: quæro enim, cur repugnet probabilitas conscientie cum certâ scientiâ, quod alterutra ex contradictorijs sit falsa; non autem repugnat simultanea probabilitas speculativa cum evidencia falsitatis de alterutâ, nempe, quod vel sententia affirmans, vel sententia negans scientiam mediam sit falsa: ergo vel repugnabit probabilem simul esse tam opinionem affirmantem, quàm negantem prædeterminationem, aut scientiam mediam; vel si simultanea probabilitas duplicis opinionis speculativæ contradictoriæ non repugnat, nec simultanea probabi-

probabilitas duplicis opinionis moralis contradictoriae repugnabit; tam enim evidens est alterutram ex contradictorijs speculativis esse falsam, quam evidens sit alterutram ex moralibus esse falsam: ergo si ex evidentiā falsitatis indeterminatē convenientis alterutri ex moralibus contradictorijs inferat P. Eliz. alterutram carere probabilitate, & alterutrum Doctorem esse insipientem; pari modo ex evidentiā falsitatis indeterminatē convenientis alterutri ex speculativis contradictorijs, inferam ego alterutram non esse probabilem, & alterutrum Doctorem esse insipientem, quod certē, nisi temerarius sim, dicere non ausim.

N. In formā, concessa maiori, nego minorem
130. quoad secundam partem; ut enim veritas convenire non potest nisi uni contradictorio, verosimilitudo autem utrique; ita dico, quod si per *sapientiam* veniat cognitio *absolute vera*, tunc sapientia non convenit nisi, vel D. Thomae tantum, vel Scoti tantum. Si autem per *sapientiam* veniat cognitio probabiliter vera, seu ex gravi fundamento verosimilis, utrique convenit simul, nempe D. Thomae simul, & Scoti. Demum si per *sapientiam* veniat cognitio *evidenter vera*, potest vel uni tantum, vel neutri convenire, non autem utrique simul. Ratio autem cur si per *sapientiam* veniat cognitio *probabiliter vera*, convenire possit D. Thomae simul, & Scoti, est, quia verosimile non excludit verosimile, ut dixi, verum autem excludit falsum. Ad aliud dico, quod si pro sapientia veniat cognitio vera, uni tantum convenit, & in hoc sensu sapientia non potest utrique simul convenire; si autem veniat cognitio verosimilis, potest sapientia convenire utrique simul, etsi una ex illis cognitionibus verosimilibus sit vera, altera necessario falsa: ut enim verosimilitudo objectiva potest simul convenire utrique objecto contradictorio, utrumque enim simul habere potest fundamentum grave; ita verosimilitudo formalis potest simul convenire utrique Doctori contradicenti, utriusque enim iudicium nititur fundamento gravi. Similiter dico, quod si pro *ignorantia* veniat exclusio cognitionis verae, tunc ignorantia non convenit utrique, unus enim falsum, alter verum dicit: si autem per *ignorantiam* veniat exclusio evidentiā, tunc ignorantia potest simul convenire utrique, nam uterque Doctor caret evidentiā: sicut autem ignorantia sumpta pro defectu veri excludit sapientiam sumptam pro iudicio vero; ita ignorantia sumpta pro defectu evidentiā excludit sapientiam sumptam pro iudicio evidenti,

non autem sumptam pro iudicio verosimili.

Idem dico de sapientia; si enim per sapientiam veniat evidentiā, tunc excludit ignorantiam sumptam pro non evidentiā: rursus dico sapientiam sumptam pro iudicio vero excludere iudicium falsum: demum dico sapientiam sumptam pro iudicio verosimili, etsi verum ex gravi motivo, non excludere aliud iudicium verosimile, etsi falsum. Porro nota, quod non tantum repugnat esse simul in eodem subiecto cognitionem veram cum falsa, sed etiam repugnat in subiectis diversis sibi contradicentibus, utramque simul esse veram, aut utramque simul esse falsam, non autem repugnat, utramque simul esse verosimilem. Ratio primi est; quia repugnat similitas contradictoriorum; ergo necesse est, alterum esse, alterum non esse, ita ut repugnet, ut utrumque simul sit, aut utrumque simul non sit; ergo repugnat ut utrumque contradictorium, etsi in diversis subiectis, sit simul verum, vel utrumque sit simul falsum; non autem repugnat, ut utrumque simul sit verosimile, quia verosimile non excludit verosimile, cum similia non opponantur; contra verum, quia opponitur falso, excludit falsum.

Ad 1. confirm. patet quo sensu implicet similitas sapientiae, aut similitas ignorantiae in utroque Doctore contradicente; & quo sensu non implicet: implicat similitas sapientiae sumptae pro cognitione vera, non autem pro verosimili, una verā, aliā falsā, ut dixi.

Dices: Evidentiā falsitatis de una parte determinatā excludit probabilitatem veritatis tam de eā parte, quam probabilitatem falsitatis de parte oppositā; si enim est evidenter falsum, picturam non licere die festo, non est probabiliter verum, picturam licere; similiter non est probabiliter verum, picturam non licere, immo est evidenter verum, picturam licere: ergo etiam evidentiā falsitatis de alterutra ex contradictorijs indeterminatē excludit similitatem probabilitatis de utraque: ut enim evidentiā falsitatis de parte A excludit probabilitatem veritatis de parte A; ita evidentiā disjunctivā falsitatis de A, vel B, excludit similitatem probabilitatis, seu simultaneam probabilitatem de A, vel B.

Respondeo verum esse 1. quod evidentiā falsitatis de A excludat probabilitatem veritatis de A. Verum 2. quod evidentiā veritatis de A excludat probabilitatem falsitatis de A. Verum 3. quod evidentiā falsitatis de A determinatē sumpto excludat probabilitatem falsitatis de B, ejus contradictorio. Verum 4. quod evidentiā veritatis de B determinatē

minatè sumpto excludat probabilitatem veritatis de A. Nego tamen, quòd evidentia falsitatis de alterutro extremo indeterminatè, excludat simultaneam probabilitatem de veritate utriusque extremi; nempe quòd simul probabile sit, picturam licere, & non licere die feito, simultate se tenente supra probabilitatem, non supra veritatem utriusque contradictorij. Cur autem evidentia falsitatis de uno determinato extremo excludat probabilitatem veritatis ab eodem, & probabilitatem falsitatis ab opposito; non autem evidentia falsitatis de alterutro indeterminatè extremo excludat probabilitatem veritatis ab alterutro? Ratio est; quia si est evidens A, est improbabile B ei contradictorium, quia quoties unum è contradictorijs est evidenter verum, evidens est, quòd aliud est evidenter falsum; attamen non est evidens, quòd si alterutrum est verum, neutrum sit probabile; quapropter evidentia falsitatis de uno extremo excludit probabilitatem veritatis de eodem, & falsitas de opposito: evidentia autem falsitatis indeterminatè non excludit simultaneam probabilitatem veritatis, licet excludat simultaneam veritatem utriusque, ut patet exemplis adductis *hic initio* §. 2.

N. 140. Quòd si quæras, cur evidentia de falsitate hujus propositionis, *Deus non est unus*, excludat non tantum veritatem, sed etiam veritatis probabilitatem ab eadem; per nos autem evidentia falsitatis de alterutra propositione, *pictura licet, pictura non licet*, excludat quidem veritatem ab alterutra, non autem veritatis probabilitatem ab utraque: breviter, cur evidentia falsitatis de una parte determinatè excludat probabilitatem veritatis ab eadem; evidentia autem disjunctiva falsitatis, hujus, vel illius partis, non excludat disjunctivam probabilitatem alterutrius partis, immò stet cum simultaneà probabilitate de veritate utriusque partis? Respondeo eandem esse rationem, ac cur certitudo de falsitate unius contradictorij determinatè sumpti, excludat dubium de ejusdem veritate, immò de ejusdem falsitate; certitudo autem de falsitate alterutrius contradictorij vagè sumpti, stet cum dubio de falsitate utriusque determinatè sumpti; ita certus sum Turcam dormire, vel non dormire, & simul dubito, quæ pars sit vera, dubito enim de utraque determinatè sumptà: similiter certus sum Turcam dormire, vel non dormire, neutra autem pars est mihi probabilis. Sicut ergo certitudo de falsitate alterutrius contradictorij stat cum dubio simultaneo de veritate utriusque determinatè sumpti; immò

certitudo de veritate alterutrius contradictorij stat cum non probabilitate simultaneà utriusque contradictorij; ita in nostro casu, evidentia de falsitate alterutrius contradictorij stat cum probabilitate simultaneà utriusque contradictorij. Rursus quæro, cur necessitas de existentia alterutrius contradictorij stet cum simultaneà contingentia utriusque contradictorij determinatè sumpti? nam necesse est, Petrum vel esse, vel non esse, & tamen simul tam esse, quam non esse, est Petro contingens: ergo argumentum non tantum non est novum, sed antiquum, & infinites à P. Eliz. solvendum. Quare

P. Eliz. Dico cum P. Moya *tom. 2. qu. 2. an. 2.* N. argumentum P. Eliz. peccare tum ratione formæ, tum ratione materiæ. Ratione formæ, quia à suppositione confusa transit ad determinatam; probat enim contradictoria non esse simul contingentia, quia alterutrum est necessarium; probat contradictoria non esse simul dubia, aut simul improbabilia, aut simul incerta, quia alterutrum est certum, & evidenter verum. Ita enim eadem formā arguo: si forma impossibilis cum aliâ detur in aliquo duorum, non potest forma opposita in utroque simul reperiri: sed necessitas existendi est impossibilis cum contingentia existendi; & certitudo de veritate est impossibilis cum dubio de eadem; & evidentia veritatis est impossibilis cum improbabilitate, aut incertitudine ejusdem veritatis: ergo necessitas existentia alterutrius contradictorij est impossibilis cum contingentia utriusque; & certitudo de veritate alterutrius contradictorij est impossibilis cum simultaneo dubio de utriusque veritate; & evidentia veritatis, aut falsitatis alterutrius contradictorij est impossibilis cum simultaneà incertitudine, aut non probabilitate de veritate, aut falsitate utriusque contradictorij. Subsumo: Sed ex contradictorijs necesse est alterutrum existere, esse verum, esse certum, esse evidens; ex. gr. ex his, Petrus vel est, vel non est, necessarium est, ut Petrus vel sit, vel non sit; est verum, certum, & evidens, Petrum vel esse, vel non esse: ergo utrumque contradictorium non potest simul esse contingens, esse incertum, esse non probabile. En argumentum, retentis iisdem terminis, cujus tamen conclusio est evidenter falsa: hoc autem non nisi quia suppositio terminorum variatur; nam necessitas existendi (idem dico de certitudine, & evidentia veritatis, & falsitatis) convenit vagè alterutri contradictorio; ergo in nullo determinatè reperiri debet.

Peccat

N.
143. Peccat etiam ratione materiæ; nam à contrarietate, quam formæ inter se habent, nempe sapientia, & ignorantia; veritas, & falsitas; procedit ad formas, quæ nullam ratione sui inter se contrarietatem habent, nempe falsitas, & probabilitas; veritas, & probabilitas; sed tantum contrarietatem habet ratione alicujus superadditi illis extrinsecæ, quales sunt certitudo falsitatis, & probabilitas veritatis; evidentia falsitatis, & dubium veritatis; nam falsitas, & probabilitas veritatis; falsitas, & dubium veritatis non opponuntur inter se ratione sui, sed tantum ratione evidentie, & certitudinis, quæ sunt falsitati, & veritati omnino extrinsecæ. Hoc autem evidenter constat, retentâ enim eadem formâ arguendi ita arguo: *Forma impossibilis cum aliâ determinatè in uno extremo vage, & indeterminatè conveniens alterutri duorum extremorum, est impossibilis cum similitudine ejusdem illius formæ in utroque extremo*: (est ipsissima maior P. Elizaldæ nullo addito, aut detractò) *sed certitudo falsitatis est impossibilis* (ait P. Eliz.) *cum probabilitate conscientie comparativè ad unam determinatè conclusionem*; (dico ego, cum dubio comparativè ad unam determinatè conclusionem:) *ergo certitudo falsitatis est impossibilis comparativè ad duas indeterminatè conclusiones* (ait P. Eliz.) *cum probabili conscientie in utraque conclusione* (dico ego, cum dubio conscientie in utraque conclusione.) Ecce in hoc syllogismo conclusio est evidenter falsa, nempe, quod *utraque contradictoria non possint simul esse dubia*, quomodo juxta P. Eliz. *non possunt simul esse probabilia probabilitate conscientie*. Sicut ergo ex eo quod alterutra è contradictorijs ut indeterminatè certa, potest cum certitudine indeterminatè de alterutrius veritate, stare simulas dubij de veritate utriusque determinatè sumptæ; ita à pari cū certitudine indeterminatè de alterutrius veritate stare poterit simulas de veritate utriusque. Patet igitur alterutram ex præmissis esse falsam, quia ex vero non nisi verum; & tamen P. Eliz. cujus ipsissimum syllogismum dedi hac sectione §. 1. in 5. argum. & modò retorſi, assumit maiorem tamquam indubitatam; & minorem ait ex omnium confessione esse evidentem; quomodo ergo ex maiori, & minori evidentibus sequitur conclusio falsa, nisi quia, vel suppositio terminorū variatur, vel si non variatur, sed argumētum sit in formâ, materia maioris, vel minoris est falsa?

N.
144. P. Eliz. In formâ dico, quod sicut per P. Eliz. falsitas, & dubium de veritate ejusdem determinatæ conclusionis non sunt formæ impossibiles; ita neque tales sunt falsitas, &

probabilitas veritatis de eadem determinatè conclusionem, nam plura falsa sunt probabilia veris. Similiter sicut per P. Eliz. evidentia falsitatis de alterutra conclusionem contradictoriâ non est forma impossibilis cum dubio de quolibet conclusionem contradictoriâ determinatè sumptâ, sed tantum evidentia, aut certitudo de falsitate talis determinatæ conclusionis contradictoriæ repugnat cum dubio de veritate; immò de falsitate ejusdem conclusionis determinatè sumptæ; nec non etiam repugnat cum dubio de veritate, aut falsitate alterius conclusionis contradictoriæ determinatè sumptæ; eo enim ipso quod sit certo falsum chocoletum ex. gr. non frangere jejunium, non est dubium, quod frangat jejunium, immò est certo verum quod frangat. Demum sicut evidentia disjunctiva, quod hæc conclusio, *Petrus currit*, sit aut vera, aut falsa, stat cum simultanea probabilitate veritatis, & falsitatis; est enim simul probabile, esse veram, & esse falsam, licet non sit probabile, esse simul veram, & falsam: ita dico in casu nostro: evidentia falsitatis de alterutra opinione contradictoriâ indeterminatè sumptâ non est forma impossibilis cum probabilitate cujusvis contradictoriæ determinatè sumptæ, adeoque non est impossibilis cum similitudine probabilitatis utriusque contradictoriæ determinatè sumptæ; sed tantum evidentia falsitatis de tali conclusione determinatè sumptæ est forma impossibilis cum probabilitate veritatis ejusdem conclusionis determinatè sumptæ; immò cum probabilitate de falsitate contradictoriæ determinatè sumptæ.

Confirmo: Hæc propositio est evidenter vera, *Alteruter oculus requiritur ad videndum*; similiter hæc, *Petrus salvabitur, aut damnabitur*; & tamen cum evidentia veritatis de alterutro oculo indeterminatè sumpto stat falsitas de quolibet oculo determinatè sumpto: si enim inferas: ergo est necessarius dexter; ergo est necessarius sinister; utraque consequentia negabitur, ut evidenter falsa: similiter si inferas: ergo Petrus salvabitur, ergo damnabitur; utraque determinatè est falsa. Si ergo cum evidentia veritatis de necessitate alterutrius oculi ad videndum stat evidentia falsitatis de utroque determinatè sumpto, siue simul, siue seorsim; multo magis cum evidentia falsitatis de alterutra è contradictorijs indeterminatè sumptâ stare poterit probabilitas veritatis utriusque opinionis determinatè sumptæ. Certè si qua est repugnantiâ, maior est inter evidentiam veritatis de alterutra è contradictorijs, aut contrarijs indeterminatè cum

cum evidentiâ falsitatis de utraq[ue] determinat[ur], siue scorsim, siue simul sumptâ, quâ sit inter evidentiâ falsitatis de alterut[ra] e[st] contradictorijs, & probabilitatem veritatis de utraq[ue] determinat[ur] sumptâ: sed evidentiâ veritatis de alterut[ra] contradictoria indeterminat[ur] stat cum falsitate de utraq[ue] determinat[ur] sumptâ, ut dixi paulo ante; licet enim sit verum, & evidens, Petrum salvandum, aut damnandum, quodlibet tamen ex extremis determinat[ur] sumptum est falsum; rursus, ut dixi, evidentiâ disjunctiva de veritate, aut falsitate hujus conclusionis, *Petrus currit*, stat cum simultaneâ probabilitate de veritate, & falsitate ejusdem: ergo minus repugnabit evidentiâ falsitatis de alterut[ra] e[st] contradictorijs indeterminat[ur] sumptâ, cum probabilitate veritatis de utraq[ue] determinat[ur]; adeoque licet sit evidenter verum chokolatum frangere, vel non frangere jejuniû, & licet non sit probabiliter verum, quod frangat simul, & non frangat; est tamen simul certò probabiliter verum, quod frangat, & quod non frangat jejuniû.

N. 147. Hinc præter solutionem, quam dedi primæ confirmationi, dico, sapientiam convenientem vagè alterutri Doctori contradictori pugnare cum similitate ignorantie in utroque Doctore; non autem evidentiâ falsitatis vagè convenientis alterutri opinioni contradictoria pugnare cum similitate probabilitatis utriusque contradictoria. Ratio est; quia sapientia, & ignorantia ex se repugnant: ergo si uni est necessaria sapientia, non potest in utroque esse ignorantia; aliâs simul esset in uno Doctore sapientia, & ignorantia. E contra falsitas, & probabilitas ex se non repugnant: ergo utraque opinio potest esse probabilis, adeoque una ex illis esse falsa simul, & probabiliter vera.

N. 149. Dices ex Eliz. lib. 1. qu. 16. §. 1. Si utraque pars potest esse probabilis, lis de veritate erit interminabilis; stultè autem inire lis de re interminabili. Sed contra 1. quia si hoc verum est, omnes Theologi in re incertâ sibi contradicentes erunt stulti. Contra 2. quia veritas sæpe disputando apparuit, ut patet in pluribus opinionibus olim probabiliter veris, nunc certò falsis. Contra 3. quia nulla lis rationis est interminabilis; datur enim in Ecclesiâ infallibilis Judex omnis controversiæ in materiâ fidei, & morum, cujus judicium infallibile verum semper est; et in alijs litibus, quæ ante alios Judices feruntur, nulla terminetur per judicium infallibile, licet terminetur per aliquod ultimum Judicis judicium, à quo non appella-

tur, etsi non semper sit infallibiliter verum. Sicut ergo lis de rebus ad materiâ Justitiæ N. 151. pertinentibus terminatur per tale ultimum judicium non semper infallibile: ita omnis Theologus verè pius, & doctus, eo ipso quod in materiâ fidei, aut morum incertâ fert probabilem sententiam, terminat modo, quo potest, litem; ut enim lis de rebus justitiæ non semper terminatur per judicium infallibile verum, sed in plerisque per judicium probabilis, ita lis intellectualis terminatur per judicium prudens, quale suppono esse utrumque judicium Theologorum sibi oppositorum. Adde quod P. Eliz. tenetur solvere argumentum, quæro enim, an in rebus speculativis incertis lis de veritate sit interminabilis? & quod dabit, dabo.

N. 152. Instas ex Eliz. Utrumque contradictorium non potest esse verum; ergo nec utrumque honestum, & licitum. Concedo antecedens de veritate logicâ; nego de prudentiâ; potest enim utrumque quoad nos ex gravi ratione esse, seu apparere verum; & nego consequentiam. Plura P. Terill. qu. 21. de Reg. mor. à n. 20. omnia tamen non approbo.

N. 153. Ad 2. confirm. dico evidentiâ falsitatis de unâ parte determinatâ excludere probabilitatem veritatis de eadem; evidentiâ autem falsitatis de alterut[ra] indeterminatâ, non excludere probabilitatem veritatis de utraq[ue]; ut patet in duplici contradictoria speculativè simul probabili, quia non valet ab indeterminato ad extremum determinatum, ut dixi paulo ante de Petro salvando, aut damnando, & de oculo ad videndum necessario.

N. 154. Ad 6. argum. nego maiorem, non enim nostri actus sic sunt, ut eorum objecta, cum circa idem objectum dari possit in uno intellectu assensus, in alio dissensus, adeoque actus oppositi, cum tamen objectum sit idem, nec sibi opponatur; id enim ipsum objectum in re, quod actum Catholicis verificat, falsificat actum Hæretici: immò idem intellectus potest idem objectum diversis actibus attingere, nec tamen objectum à se differt, etsi actus inter se differant. Quod si per objectum veniat motivum, maior etiam in hoc sensu est falsa, nam assensus, & dissensus diversa habent motiva, & adhuc opponuntur. Rursus, idem objectum potest eodem intellectui videri modo certum, modo probabile; in quo casu opinio, est scientia, aqualiter saltem, ut minus, & maius opponuntur, etsi sint circa idem objectum, cum tamen nulla sit in objecto oppositio. Adde argumentum retorqueri, tum quia sicut

sicut per nos datur in intellectu similtas probabilitatis de utroque extremo, ita etiam in extremis datur similtas probabilitatis; & sicut à nobis negatur in intellectu probabilitas similtatis assensûs cum dissensû, ita etiam negatur in objecto probabilitas similtatis de esse, & non esse ejusdem objecti; tum quia instatur in duplici contradictoria speculativâ, quam utramque simul esse speculativè probabilem admittit P. Eliz.

N. Dices ex P. Eliz. lib. 1. qu. 16. §. 1. Implicat bellum ex utraque parte iustum, nam simul esset iniustum: sed ex licito utriusque contradictoriij probabili usu, sequitur bellum rationis ex utraque parte iustum: ergo &c. Sed contra 1. instatur in duplici speculativè probabili: 2. solvendum ab omnibus, qui tuerent unam opinionem esse probabiliorem aliâ: 3. quia sicut licet belli iustitia materialis sit tantum respectu unius, indeterminatè tamen; adhuc tamen uterque bel-

lans potest habere prudentem pro sua pugna rationem: ita in bello rationis, licet veritas sit in se una, potest tamen uterque habere prudentem pro veritate suâ opinionis rationem. Plura P. Teril. qu. 21. de Reg. mor. contra P. Eliz.

P. Teril. mor. contra P. Eliz.

N. Ad 1. confirm. nego antecedens; nam creatura habet similtatem potentie ad esse, & non esse divisim, non tamen habet potentiam similtatis ad esse, & non esse simul. Deinde transeat hoc tenere in causis necessarijs; nego tenere in intellectu quoad opinabilia, nam circa hæc intellectus non est potentia necessaria, ut infra.

N. Ad 2. confirm. dico, antecedens non esse ad rem; nam ab objecto ad actum non tenet consequentia, ut dixi, possunt enim circa idem objectum dari assensus, & dissensus, actus obscuri, & evidentes; suspensio omnis actus, & non omnis actus; actus supernaturalis, & naturalis; actus hominis, & Angeli, immò Dei, & tamen objectum semper est idem. Ad consequentiam dico repugnare simul assensum, & dissensum probabilem; nego tamen suppositum, quod unus ex his actibus, Probabile est contractum A esse usuram, probabile est, eundem contractum A non esse usuram, quod unus sit assensus, alter sit dissensus; uterque enim est affirmativus; ergo uterque est assensus: repugnant quidem simul in eodem intellectu hi actus, Contractus A est usura, contractus A non est usura, etsi sint ex motivo probabili diverso, quia illi actus inter se opponuntur, & unus est assensus, alter dissensus; nec motiva tollunt contradictionem, ut dixi sect. 1. §. 1. in 2.

N. 159. advert. & in 6. Si autem quæretur, cur re-

pugnet similtas assensûs, & dissensûs probabilis de eodem objecto, non autem repugnet similtas motivorum probabiliu: ratio est; quia duo motiva probabiliter vera non opponuntur; opponuntur autem assensus, & dissensus, quia unus est affirmatio, alter negatio de eodem objecto, licet uterque nitatur illis motivis probabiliter veris; unus uni, alter alteri: dum enim dico, Contractus A licet, contractus A non licet; etsi primus actus nitatur rationi probabiliter veræ, quatenus verosimile est talem contractum non esse iniustum; secundus actus nitatur etiam rationi probabiliter veræ, quatenus verosimile est esse iniustum, adhuc tamen sunt actus contrarij; neque enim motiva diversa tollunt ab assensu, & dissensu contrarietatem, aliâs semper posset simul stare, quatenus assensus semper habet motivum diversum à dissensu: motiva autem sunt ambo verosimilia; ergo hæc possunt simul esse.

Ad 3. confirm. nego consequentiam, ut dixi sect. 1. §. 2. in ratione pro primâ parte conclusionis; nam similtas probabilitatis motivorum non infert, nisi similtatem probabilitatis actuum; non autem probabilitatem similtatis actuum. Rursus dixi non valere à motivis probabilibus, quæ simul esse possunt ad simultaneam coexistentiam assensûs simul cum dissensu.

Ad 7. argum. quod longè prius adductum N. fuit à P. Andrea Blanco, seu à Candido Philal. qu. 5. pag. mihi 90. distinguo antecedens: P. Eliz. Philal. nulla falsa doctrina cognita à nobis determinatè ut falsa, est sana, concedo; nulla doctrina, quæ quoad se sit determinatè falsa, quoad nos tamen non cognoscatur determinatè ut falsa, sed ad summum indeterminatè, & simul habeat fundamentum grave, quoad intellectum hominis docti, & pij, est sana, nego antecedens. Dico enim, quod alterutra ex contradictorijs est quoad se determinatè, & quoad nos indeterminatè falsa: & nulla ex contradictorijs est quoad nos determinatè falsa, sed alterutra indeterminatè, & utraque simul habet magnam veri apparentiam; ergo utraque quoad nos est sana. Ad probationem dico, quod nulla doctrina determinatè falsa sit à Deo; si tamen sit indeterminatè falsa, & apparens ex gravi fundamento vera, erit, quantum nobis videbitur, à Deo. Ad id, quod additur, quod N. doctrinæ sanitas est veritas, dico non esse solam veritatem, sed etiam gravem verosimilitudinem, immò errorem invincibilem, ut dixi contra Janfenistas.

Dices: Implicat, ut eidem intellectui N. utraque pars videatur probabilior; ergo 163. etiam

etiam ut utraque videatur æquè probabilis. Concedo antecedens, & nego consequentiam, ut bene P. Perez tr. 1. de Just. d. 4. n. 139. quia eadem pars esset probabilior, ut supponitur; rursus non esset probabilior, quia opposita est probabilior.

N. Ex his infer 1. DD. Catholicos admit-
tentes usum contradictoriorum probabilium
negare, quod idem simul sit, & non sit, seu
negare probabilitatem simultatis utriusque
contradictorij: 2. licet omnis res in se, vel
est, vel non est, ita iudicium de re, vel est
verum logicè, vel logicè falsum, adeoque
implicat, ut utrumque iudicium contradi-
ctorium sit simul logicè verum, non minus,
quàm implicet, ut res simul sit, & non sit:
3. item DD. & nos cum illis volumus, quod
utrumque contradictorium potest representari,
seu apparere probabiliter verum: 4. volumus
in plurimis inveniri evidenter, & certò
verum: 5. in illis, in quibus non invenitur,
premittendam esse magnam diligentiam,
ut inveniantur, si potest: 6. ad omnem
honestam operationem prærequiri iudicium
certò prudens de honestate illius, & objecti.
Hinc conitat (ut bene P. Teril. de Reg.
mor. qu. 21. ait) absurdissimam esse æquipa-
rationem Doctorum Catholicorum pietate,
& sapientiâ clarissimorum, approbantium
usum contradictoriorum probabilium, tum
cum Heraclito affirmante idem esse simul,
& non esse; adeoque utrumque contradi-
centem dicere verum logicè; hoc autem nos
negamus, quia est evidenter falsum; tum
cum Academicis dicentibus nullum rei præ-
bendum assensum, nec ullum iudicium de
honestate, ut honestè operemur: nos au-
tem dicimus hoc iudicium prærequiri: qua-
propter immerito P. Eliz. lib. 1. qu. 16. DD.
Catholicos comparat cum dictis, & legi po-
test P. Teril. l. c.

§. IV.

Querela Neoterici contra P. Moyam.

S U M M A R I U M.

Qualiter se habeat in P. Moyam, n. 165.
Doctores celebriores, modestiores: dictum Ca-
ram. n. 166.
Probabilissimus docet modestiam, n. 167.
P. Moya defenditur late, n. 168.
Eliz. ait, sequendam minus probabilem stan-
tem pro lege, n. 169.
Contradictio, n. 170.
P. Eliz. ait esse demonstrabile, quod probabili-
tas conscientie convenire non possit utrique ex-
tremo, n. 171.
Tom I.

Eliz. unicè negat; duplicem contradictoriam
posse simul esse probabilem probabilitate con-
scientie, non alio genere probabilitatis, num.
172.

Ait, syllogismum P. Moya non esse in formâ, n.
174.

Defendo, & ostendo, syllogismum P. Moya esse
in formâ, & non esse syllogismum P. Eliz. n.
175. 176. 177.

Ostendo etiam nostras instantias esse validas, à n.
178. ad 183.

Hac propositio, si una forma convenit uni, non
potest opposita convenire utrique, est falsa de
formâ, quæ vagè convenit huic, vel illi extre-
mo, n. 182.

Immo licet teneret in formis physicis, non tenet in
intentionalibus, n. 184.

Sicut dubium, ita duplex probabilitas est ad duo,
n. 185.

Argumentum ad hominem, n. 186.

Sicut evidentia de falsitate, aut veritate unius
vagè stare potest cum simultaneâ non probabi-
litate utriusque, ita cum simultaneâ probabi-
litate utriusque, n. 189.

Solvo iterum argumentum de formâ, à n. 187.
ad 189.

Alia defensio in favorem P. Moya, n. 190. 191.

PRODIIT indigna quocumque authore N.
quæstiuncula, & quod peius est, initio 165.
operum Patris Elizaldæ post ejus mortem P. Eliz.
Friburgi impressorum præfixa fuit, quasi
hujus Authoris labor. At neutiquam in ani-
mum meum inducere possum, quod dicta
quæstiuncula ad Logicam Moyæ, injuriarum,
& scommatum facundissima, quæ absolutio-
ne potius, quàm solutione eget, sit sapien-
tissimi Celladei, nec non nili per summum
mendacium pluribus de causis eidem attri-
bui potest: cum enim, antequam è vivis ex-
cederet, primam suam partem impressisset;
nullumque hujus nigræ quæstiunculæ ve-
stigium in eâ reperiretur, manifestè infer-
tur nigram eam quæstiunculam illi post ejus
mortem mendaciter affixam.

Rursus cum mihi in comperto sit, quod N.
Doctores sapientiæ titulo celebriores, sint 166.
quoque eximie modestiæ decore spectabi-
liores, quod ipsum deinde à Caramuele no-
tatum legi, qui in Apolog. pro doctrina pro-
babilitatis ait n. 103. Epistola 3. pag. 48. Sa-
nè experientia docet Argumentatores tunc
primum evomere injurias, cum syllogismis
carent: ergo injuriæ, quod magis atroces,
minus officiunt; quicumque enim vel levi-
ter Dialecticâ tinctus sibi scommatum, &
injuriarum nimbum exonerari percipit, di-
cit: Si syllogismis suis Doctores Merenda,
Cc & Fag-